

לקראת מפגש בנט-ביידן

מאת ד"ר דורון מצא

מבט מבס"א מס' 2,134, 24 באוגוסט 2021

תקציר: החלשות ההשפעה האמריקנית במזרח התיכון לא רק מעידה על כך שהמעצמה העולמית נתונה בנסיגה, ואולי אף בשקיעה - אלא שגורלה של ישראל קשור בכך.

בניגוד לציפיות השמאל וחששות הימין בישראל, פגישתם הצפויה של רה"מ בנט והנשיא ביידן לא תעסוק ב"שאלה הפלסטינית" ובדרכים לקידום התהליך המדיני. ייתכן בהחלט כי יועלה נושא פתיחת הקונסוליה האמריקנית במזרח ירושלים ואולי אף יופעלו לחצים אמריקנים בעניין, אך אין בכך סימן מעיד לאביב מדיני מחודש ביחסי ישראל והפלסטינים.

הממשל האמריקני הנוכחי, חרף הגוונים הפרוגרסיביים שבו והרכבו הפקידותי, אינו חותר לחידוש התהליך המדיני עם הרשות הפלסטינית. את ההוכחה לכך קיבל מחמוד עבאס לאחר שיזם לפני כחצי שנה בחירות כלליות בשטחים שנועדו להמריץ את הממשל החדש להתניע מחדש את התהליך המדיני. הממשל הגיב בכתף קרה ועבאס נסוג מהיזמה.

ממשל ביידן אינו מגדיר את המזרח התיכון בסדר העדיפויות שלו, ובמובן זה הוא דומה מאוד לממשל טרמפ ואפילו לזה של אובמה. ארצות הברית נמצאת בשנים האחרונות במגמה ברורה של נסיגה מתפקידה כ"שוטר עולמי" ובהתכנסות פנימה שנועדה בעיקר לשרת אינטרסים כלכליים אמריקנים והרבה פחות מכך חזונות מדיניים או ערכיים חובקי עולם, ודאי בשכונה הקשה של המזרח התיכון. אף ביידן, חרף המשנה המדינית של מפלגתו, ממוקד בעיקר בסין ולא במזרח התיכון.

פרדוקסלית, זו הבעיה הגדולה הניצבת כעת לפתחה של ישראל: סדר העדיפויות של הממשל האמריקני, שמצמצם את נוכחותו הפיזית והאסטרטגית במזרח התיכון. הנסיגה השלומיאלית של הצבא האמריקני מאפגניסטן היא הכתובת על הקיר מבחינתה של ישראל. החלשות ההשפעה האמריקנית באזור לא רק מעידה על כך שהאריה כבר אינו שואג, ושהאמריקנים מסתמנים ומסמנים את עצמם כמעצמה עולמית הנתונה בנסיגה, ואולי אף בשקיעה - אלא שגורלה של ישראל קשור בכך.

העשור ומחצה האחרונים עמדו בסימן תנופה אסטרטגית מבחינת מעמדה האזורי של ישראל, שהגיעה לשיאה בחתימה הפורמלית על הסכמי אברהם עם המדינות העשירות במפרץ הפרסי, שהיו תוצר של תהליך בלימת "מחנה ההתנגדות" - בראשות איראן - שחתר לערעור היציבות האזורית. הדבר נעשה גם בחסות ממשל טראמפ, שאמנם ביקש

להסתלק מן האזור, אך הניח את היסודות לנסיגה אחראית בדמות לחץ כלכלי מסיבי על איראן, כדי למנוע ממנה להפוך למעצמה המשלבת יכולת צבאית עם עורף כלכלי-טכנולוגי. עתה הולכת מציאות זו ומשתנה לרעה לנגד עינינו.

תוצאות הבחירות בארצות הברית בלמו את האסטרטגיה הכלכלית האמריקנית ונתנו את האות לתחייה מחודשת ב"מחנה ההתנגדות". הסנונית הראשונה לכך הייתה החלטת חמאס במאי האחרון לפתוח במלחמה נגד ישראל שגררה לתוכה את אזרחיה הערביים של ישראל. לכך הצטרפה הדהירה האמריקנית להסכם גרעין חדש שיאפשר לאיראן להפוך למעצמה אזוירית לכל דבר, המשלבת פוטנציאל של יכולת גרעינית עם עוצמה כלכלית, ביום שאחרי הסרת הסנקציות נגדה.

זו המציאות אליה דוהרת ישראל בשנים הקרובות, שתעצים את מחנה האסלאמיזם האקטיביסטי של האזור בצל החלשות ההשפעה האמריקנית. מציאות שתהפוך את ישראל למבודדת יותר ברמה האסטרטגית, דבר שיקרין לשלילה על עצמאות פעולתה ביחס לאותם גורמים. לכך אין כל קשר ל"שאלה הפלסטינית" או לחידוש "שיחות השלום" ההופכות לסוגיות משניות לחלוטין ביחס לאתגר הקיומי הגדול שבעתיים המונח לפתח ישראל, מבלי שכרגע תהיינה לה תשובות אסטרטגיות טובות לעניין.

המאמר התפרסם בישראל היום ב-22.8.21

* ד"ר דורון מצא הוא חוקר במרכז בס"א, מילא בעברו תפקידים בכירים במערך המודיעין הישראלי.